

ASPECTE LOCALE ALE ÎNFĂPTUIRII ACTULUI REVOLUȚIONAR AL NAȚIONALIZĂRII PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE DE LA 11 IUNIE 1948

ALEXANDRU TEMCIUC

Victoria istorică din august 1944, a marcat în țara noastră începutul revoluției populare și a dat un puternic impuls luptei revoluționare a poporului român pe drumul progresului social, prin desăvârșirea transformărilor burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

Prin lupta continuă a maselor populare, au fost înlăturate succesiv guvernele cu o majoritate reacționară și la 6 Martie 1945 a fost instaurat primul guvern în care rolul conducător revenea clasei muncitoare. Instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor a făcut și mai pregnantă discrepanța între puterea politică, aflată în mare parte în miinile clasei muncitoare și puterea economică, ce se găsea încă în miinile burgheziei. În aceste împrejurări se impunea necesitatea întocmirii unui vast program de luptă pe baza căruia să fie mobilizate toate forțele democratice naționale la dezvoltarea ascendentă a revoluției.

Apreciind pozitiv momentul respectiv, Conferința Națională a partidului din octombrie 1945 sublinia faptul că „sarcinile partidului pe tărîm politic sînt toate legate de problema ridicării producției și refacerii țării sub toate aspectele”. Refacerea economică trebuia să creeze condițiile necesare transformării revoluționare a bazei economice a țării. Venind în sprijinul luptei pentru refacere și dezvoltare economică, guvernul democrat, ținînd cont de încercările reacțiunii de a compromite revoluția populară, a elaborat o serie întregă de legi menite să asigure controlul și evidența statului în viața economică¹.

Ca urmare a acestor legi, au fost înființate organele de control cetățenesc. Astfel, numai în cadrul județului nostru un număr de peste 70 persoane, desemnate din rîndul tuturor grupărilor politice componente ale guvernului democratic activau pe lîngă prefectură și primăriile localităților rurale, supraveghînd distribuirea produselor raționalizate, repunerea în circuitul economic a mărfurilor ascunse, aplicarea măsurilor de combatere a speculei ilicite și a sobotajelor economice².

1 Monitorul Oficial nr. 101 din 3 mai 1945 ; legile nr. 348—352.

2 Arh. St. Vrancea, fond. Prefect. Putna, ds. 140/1945, f. 1 și următ.

Prin activitatea depusă, aceste comitete au căutat să impună respectarea prețurilor maximele fixate, au descoperit cantități însemnate de mărfuri sustrase din circuitul economic de către speculanți și sabotori. Aplicând legea, comitetele cetățenești au trimis pe băncile justiției un număr însemnat de afaceriști și sabotori care prin acțiunile întreprinse au urmărit subminarea revoluției populare³.

Tot în baza legilor amintite au fost înființate economatele și Oficiul județean economic⁴, organisme care, prin atribuțiile ce le-au revenit, au urmărit rezolvarea tuturor problemelor privind controlul producției, colectarea, fixarea prețurilor de vânzare a mărfurilor, distribuirea și consumul produselor.

Stabilirea de către statul democrat a unor programe de producție pe 6 luni, începând cu luna iunie 1947, planuri aplicate pe ramuri de producție, a creat posibilitatea îmbunătățirii producției noastre industriale cât și cunoașterea mai exactă a posibilităților și nevoilor diferitelor ramuri, ajungându-se prin aceasta la fixarea criteriilor ce aveau să stea la baza naționalizării principalelor mijloace de producție, în cadrul acestor acțiuni ce vizau realizarea sarcinilor economice stabilite de partid s-a creat și posibilitatea formării cadrelor necesare noii organizări economice.

Premizele create anterior au fost consolidate prin aplicarea legii 252 din 15 iulie 1947⁵, lege în urma căreia a fost înființat Serviciul județean de control economic, subordonat Ministerului Industriei și Comerțului. Acest act a dus la întărirea controlului statului asupra întreprinderilor capitaliste.

Trecerea la aplicarea unor măsuri menite în primul rând să lichideze proprietatea privată asupra principalelor mijloace de producție, cerea în mod obligatoriu înfăptuirea deplinei unități politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare, prin conducerea acesteia de către un singur stat major. Merită să fie menționate în acest sens puternicele manifestații ale muncitorilor din județul nostru pentru realizarea unui partid unic muncitoresc, manifestații ce au atins punctul culminant la mijlocul lunii ianuarie 1948⁶.

Acțiuni asemănătoare au avut loc în întreaga țară și ele și-au găsit împlinirea în Congresul de Unificare Congresul al VI-lea al P.C.R. din februarie 1948. În cadrul acestui Congres au fost fixate sarcinile în vederea construirii bazei economice a socialismului în țara noastră prin „...organizarea planificată a economiei noastre, concentrând toate resursele materiale și omenești, în vederea refacerii și dezvoltării economice a țării”⁷.

3 Ibidem.

4 Ibidem, ds. 46/1945 și 52/1947, f. 1 și următoarele.

5 Monit. Of. nr. 159 din 15 iulie 1947.

6 „Zorile Putnei”, nr. 149 din 16 ianuarie 1948.

7 „Rezoluția Congresului P.M.R., ținut în zilele de 21, 22 și 23 februarie 1948”, în „Scnteia”, nr. 1055 din 24 febr. 1948.

În cursul lunii următoare, legiferînd schimbările social-economice și politice produse în România pînă la acea dată, constituția ce a fost adoptată, sublinia în art. 11 următoarele „Cînd interesul general cere, mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare care sînt proprietate particulară a persoanelor fizice sau juridice, pot deveni proprietatea statului, adică bun al poporului, în condițiunile prevăzute de lege”⁸.

Prin această precizare, cît și prin prevederile art. 6 din Constituție, în urma cărora au trecut în proprietatea statului ca bun al întregului popor toate bogățiile solului, sursele naturale de energie, mijloacele și căile de comunicație⁹, constituția a legalizat dreptul statului de a expropria pe expropriatori, pregătind astfel realizarea actului revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție.

După această succintă trecere în revistă a momentelor esențiale care au precedat actului naționalizării, creînd premisele realizării sale, vom încerca să facem o privire de ansamblu asupra situației industriei județului nostru în preajma naționalizării, lucru nu prea ușor de realizat datorită faptului că cifrele oferite de către statisticile publicate sau datele inedite din materialele de arhivă cercetate ne oferă de cele mai multe ori situații incomplete, sau chiar contradictorii, ca urmare a criteriilor care au stat la baza clasificării întreprinderilor industriale. Astfel, în monografia județului Putna, din anul 1943, se indica existența în județ, la data de 31 decembrie 1942, a unui număr de 103 firme industriale¹⁰, pentru ca statistica întocmită în primăvara anului 1948, de către Camera de Comerț și Industrie Focșani, să cuprindă doar 48 de unități industriale, dintre care 8 întreprinderi forestiere, 7 unități de morărit, 6 întreprinderi din domeniul industriei fermentative, 6 chimice, 2 tăbăcării, 5 unități de industrializarea cărnii, 4 întreprinderi de materiale de construcții, 4 textile și 3 cu diverse profile¹¹.

Dintre aceste unități se remarcă în mod deosebit Fabrica chimică Mărășești care cu un personal de circa 260 muncitori, realiza o producție anuală de 700—800 vagoane¹², și Fabrica de cherestea Gugești cu circa 260 muncitori¹³.

Cu excepția acestor două unități și a unor întreprinderi forestiere a căror producție le situau în rîndul întreprinderilor industriale propriu-zise, restul unităților erau ateliere a căror capacitate de producție le asigurau un loc important în economia județului și mai puțin însemnat în cea națională. Ex. „Fabrica de produse petrolifere” din Adjudul Vechi ce prelucra anual 100 vagoane păcură, fabrica de săpun și luminări — Zaharia Mihail — din Focșani ce utiliza 20—25 lucrători dînd o producție anuală de 35—40 vagoane, atelierul de tăbăcărie —

8 Monit. Of., nr. 87 bis, din 13 aprilie 1948.

9 Ibidem.

10 „Monografia județului Putna”, Focșani 1943, p. 123.

11 Arh. St. Vrancea, fond Camera de Comerț și Industrie Focșani, ds. 11/1948, f. 3—4.

12 Monografia județului Putna, p. 121.

13 Date obținute de la Dir. jud. de statistică.

Vasile și Constantin Nistor — Focșani, ce prelucra anual 65.000 kg talpă și piele¹⁴.

Fără să dispună de date suficiente de complete asupra industriei județului Putna în perioada pe care încercăm să o prezentăm, din situațiile cercetate, rezultă destul de clar faptul că în pragul naționalizării, județul nostru se prezenta ca o regiune agricolă cu o industrie slab dezvoltată, fapt ce plasa acest județ, din punct de vedere economic, pe unul din cele mai codașe locuri ale României.

Deși numărul unităților industriale din acest județ ce urmau să fie naționalizate nu era mare, pentru a se putea trece cu succes la completa lichidare a proprietății privat-capitaliste asupra principalelor mijloace de producție, a fost necesar, la fel ca pe cuprinsul întregii țări, să se ia o serie de măsuri speciale privind preluarea nemijlocită de către clasa muncitoare a conducerii vieții economice.

În acest scop, apreciind faptul că naționalizarea va afecta nu numai baza economică a claselor exploatatoare, ci însăși existența acestora, determinându-le să opună o înfocată rezistență, C.C. al P.C.R. a hotărât ca toate măsurile ce vizau realizarea naționalizării să se înlătuască în cel mai strict secret, lipsind astfel pe foștii proprietari de posibilitatea luării în mod organizat a unor contramăsuri.

Pentru pregătirea, cât și pentru conducerea efectivă a naționalizării, C.C. al P.C.R. printr-o hotărâre a constituit Comisia Superioară de Naționalizare, căreia i-a revenit sarcina pregătirii și conducerii acțiunii de naționalizare¹⁵.

Planul ce a fost elaborat sub directa supraveghere a C.C. al P.C.R. cuprindea 3 faze distincte :

- 1 — faza de pregătire a naționalizării.
- 2 — faza de preluare a întreprinderilor, în baza legii de naționalizare.

3 — faza de depistare și încadrare în legea de naționalizare a întreprinderilor neidentificate pînă în ziua naționalizării, precum și a întreprinderilor care au eludat legea.

În faza de pregătire a operațiunilor de naționalizare, în fiecare județ al țării au fost constituite Comisii de naționalizare. În județul nostru această comisie, constituită în cadrul Comitetului județean de partid, avea ca prim-președinte pe secretarul organizației județene Barcari Temoftei¹⁶ iar ca membri : prefectul județului și președintele Consiliului județean sindical.

Chiar din clipa constituirii, comisia respectivă a revăzut tabelul întreprinderilor propuse a fi naționalizate și a făcut propuneri de muncitori care aveau să preia conducerea acestora¹⁷. În alegerea noilor directori comisia județeană a ținut seama de situația politică, de cali-

14 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 4/1948, f. 44—45.

15 Sonea Gavril, „Naționalizarea principalelor mijloace de producție în România — 11 iunie 1948”, Ed. Polit. Buc., 1968, p. 60.

16 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 4/1948, f. 102.

17 Ibidem, ds. 4/1948, f. 177 și 4 bis/1948, f. 74.

tățile morale, profesionale, cât și de atitudinile organizatorice ale celor ce urmau să fie numiți administratori ai bunurilor poporului. Printre cei desemnați întâlnim și numele lui Rusu Traian, zis Hoiman, unul dintre organizatorii mișcării comuniste focșănene, vechi luptător antifascist¹⁸.

Alegerea anticipată a cadrelor muncitorești ce au primit sarcina să conducă întreprinderile naționalizate, cât și stabilirea din timp a atribuțiilor acestora, a permis preluarea din mers a întreprinderilor fără să creeze perturbări însemnate în mersul producției.

În vederea asigurării succesului naționalizării au fost luate măsuri complexe de sporire a vigilenței, pazei și controlului întreprinderilor fixate a fi naționalizate. Astfel, printr-un ordin al Ministerului Afacerilor de Interne adresat Comandamentului unic județean, se recomandă utilizarea întregului aparat județean al numitului minister, cu excepția organelor de siguranță, ce urmau să fie folosite doar în misiuni informative¹⁹.

În faza de pregătire a naționalizării, data realizării acesteia a rămas secretă chiar și pentru comisiile județene de naționalizare, ce au funcționat ca organe ale Consiliului Superior Economic²⁰.

Conform planului anterior elaborat, la 10 iunie 1948, a fost convocată Plenara C.C. al P.C.R., tot pentru acea zi au fost convocați, la sediul Comitetului Central al P.C.R. toți secretarii Comitetelor județene de partid, cărora li s-a prezentat planul naționalizării pentru fiecare județ în parte²¹.

În seara aceleiași zile de 10 iunie, la sediile Comitetelor județene de partid au fost convocați membrii Comisiei județene de naționalizare, membrii ai birourilor județene, secretarii de partid, delegații comitetelor sindicale cât și noii directori ce fuseseră desemnați pentru a prelua conducerea întreprinderilor naționalizate, tuturor acestora li s-a comunicat scopul real al convocării abia în dimineața zilei următoare, între orele 4—6, după sosirea de la București a secretarilor Comitetelor județene de partid, cu care ocazie au avut loc și ședințele de constituire oficială a Comitetelor județene de naționalizare²².

În dimineața acelei zile după ora 6, tuturor celor convocați la sediul județenei de partid le-a fost adus la cunoștință conținutul „Proiectului de lege pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transport” și ale „Instrucțiunilor pentru administratorii întreprinderilor naționalizate atribuite Ministerului Afacerilor Interne”, ambele materiale fiind aduse de la București de către secretarul județenei de partid²³.

18 Ibidem, ds. 4/1948, f. 102.

19 Ibidem, f. 16.

20 Sonea Gavril, op. cit., p. 67.

21 Ibidem, p. 69.

22 Idem.

23 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 4/1948 f. 91—100.

Secretul operațiunii continua să fie păstrat chiar și după întoarcerea celor instruiți la locurile de muncă, unde în jurul orei 13 au început operațiunile de verificare a măsurilor de pază, de sigilare a caselor de bani și dulapurilor de corespondență. Abia la ora 14 când a fost difuzat ordinul guvernului de ocupare a întreprinderilor, colectivele de naționalizare au anunțat ocuparea acestora. La întreprinderile mai mici preluarea a fost făcută de către secretarul organizației de partid, împreună cu controlul economic.

Urmărind cursul evenimentelor, în scopul asigurării reușitei acțiunii și a păstrării, în același timp a ordinii în cuprinsul județului, prin intermediul ordinului telefonic nr. 228 din 11 iunie 1948, Ministerul Afacerilor Interne cerea Comandamentului unic județean de naționalizare — prevenirea oricăror acte de sabotaj, terorism, propagandă dușmănoasă, sustragerea de bunuri, evitându-se în același timp, pe cât posibil, folosirea forței. În încheierea ordinului se cerea transmiterea zilnic a unui raport informativ asupra desfășurării operațiunilor²⁴.

Ca urmare a măsurilor pregătitoare s-a reușit ca acțiunea de preluare a întreprinderilor să se desfășoare operativ și eficace, prin păstrarea ordinii și pazei în întreprinderi, prin mobilizarea întregii mase de muncitori pentru sprijinirea noilor administratori, ceea ce a permis ca actul naționalizării să fie aplicat în județul Putna, ca de altfel și în alte județe, cu câteva ore înaintea transmiterii la radio a legii naționalizării, transmisie ce a avut loc după orele 18²⁵.

În seara zilei de 11 iunie, prin intermediul unei fonograme, Comandamentul unic județean raporta Ministerului Afacerilor Interne „...pe raza acestui județ este deplină liniște. Actul Naționalizării, a fost primit cu mare bucurie de masele populare”²⁶, pentru ca în cursul zilei următoare să comunice terminarea operațiunilor de naționalizare²⁷, iar la 14 iunie, Prefectura Putna raporta aceluiași minister faptul că în județ au fost preluate 7 brutării, 2 mori, 2 prese de ulei²⁸.

Este momentul să precizăm că, cifrele comunicate de către Prefectură nu reprezentau numărul total al întreprinderilor naționalizate în județul nostru, ci doar cele care conform legii 119/1948 urmau să fie preluate și administrate de către organele locale, întreprinderi ce au trecut definitiv în patrimoniul primăriilor prin Decizia nr. 1307 a Consiliului de Miniștri, din 15 septembrie 1948²⁹. Întreprinderile mari ce au fost naționalizate, întreprinderea a căror producție nu era destinată în exclusivitate satisfacerii nevoilor locale, au fost trecute potrivit a-mintitei legi în administrarea ministerelor de resort.

În scurt timp de la începerea operațiunilor de naționalizare în județul nostru, au fost preluate un număr de 29 unități industriale constând din 4 întreprinderi de morărit și panificație, 2 tăbăcării, una

24 Ibidem, f. 15—19.

25 Sonea Gavril, op. cit., p. 71.

26 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds 4/1948, f. 20.

27 Ibidem, f. 22.

28 Ibidem, f. 14.

29 Monit. Of. nr. 229 din 2 oct. 1948.

șesătorie, 1 rafinărie petrol, 1 produse chimice, 7 zahăr, 3 fabrici de spirt, 4 cherestea, 7 brutării și 5 mori cu anexe prese de ulei³⁰.

Prin preluarea acestor întreprinderi și ce-a de a doua fază a planului de naționalizare elaborat de Comitetul Central al P.C.R., lua sfârșit, rămânând să fie îndeplinite sarcinile celei de a treia faze depistarea și încadrarea în legea de naționalizare a întreprinderilor neidentificate pînă în ziua naționalizării precum și a întreprinderilor ce au eludat legea.

În această fază Comisia județeană de naționalizare a depistat câteva întreprinderi ce s-au sustras legii pe motivul că nu au capacitatea de producție și nici forța motrice instalată spre a fi încadrate în rîndul întreprinderilor supuse naționalizării; proprietarii acestor întreprinderi a trebuit să li se amintească conținutul legii naționalizării potrivit căreia „o întreprindere se consideră intrînd în prevederile legii, dacă condițiile stabilite prin criteriile indicate pentru fiecare categorie au existat într-un moment oarecare în decursul perioadei cuprinse între 1 ianuarie 1938 și data publicării legii”³¹. — Acțiunea respectivă a continuat chiar și în decursul lunii octombrie, cînd documentele menționează naționalizarea, la data de 11 octombrie 1948, a fabricii de mezeluri din Focșani — proprietatea — Vintilă Constantinescu, care pînă la data amintită reușise prin diferite mașinații să se sustragă legii³².

Fără excepții, actul naționalizării a găsit un profund ecou în rîndul maselor populare din întreg cuprinsul județului. Astfel, într-un raport informativ înaintat de Cabinetul prefectului județului Putna către Ministerul Afacerilor Interne se sublinia: „În județul nostru, operațiunea de preluarea întreprinderilor naționalizate a decurs în liniște, nu s-a întîmplat nici un act dușmănos. Actul revoluționar al naționalizării a avut un puternic răsunset în masa muncitorilor de la sate și orașe, care a răscolit adînc conștiința de clasă”³³.

Imediat după naționalizare, muncitorii din Mărășești au transmis următoarea telegramă C.C. al P.C.R. „În ziua aceasta scumpă nouă, în oare punem stăpînire pe fabrica clădită și pusă în mișcare de brațele noastre, sîntem conștienți că îndeplănim o sarcină istorică ce revine clasei muncitoare și încredințată Partidului nostru de avangardă. De aceea trimitem salutul nostru fierbinte Comitetului Central al P.M.R. și ne luăm angajamentul să repunem imediat fabrica în plină funcționare prin instalarea noului motor de 450 C.P. pe care direcția sabotare l-a ținut 2 ani de zile neutilizat”³⁴.

Organul de presă local „Zorile Putnei” consemna astfel în rubricile sale memorabilul eveniment: „Vestea naționalizării a pătruns cu repeziciunea fulgerului în toate întreprinderile și instituțiile, stîrnind entuziasm nemărginit printre toți muncitorii, salariații și funcționarii. Într-un cadru sărbătorec, sîmbătă 12 iunie, salariați și funcționari din

30 Arh. St. Vrancea, fond Camera de Comerț și Industr. Focșani, ds. 20/1948, f. 2.

31 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds 4/1948, f. 90.

32 Arh. St. Vrancea, Primăria or. Focșani, ds. 69/1948, f. 266.

33 Arh. St. Vrancea, fond Prefect. jud. Putna, ds 50/1948, f. 22.

34 „Zorile Putnei”, anul 4 nr. 190 p. 1.

Focșani, în cadrul sindicatelor au sărbătorit acest act istoric revoluționar. Muncitorii de la C.F.R., salariați publici, P.T.T., salariați particulari, învățămînt, alimentar, transporturi, textile, sanitar, agricol, pie-lari... au ținut mitinguri în Teatrul Pastia sau la sediile lor³⁵.

Ecolul pe care naționalizarea l-a stîrnit în inimile focșănenilor a fost consemnat și în paginile ziarului „Scînteia“, unde după descrierea entuziasmului cu care a fost primit acest act revoluționar de către muncitorii focșăneni se sublinia faptul că „...ei își iau angajamentul de a păzi cu sfințenie bunurile poporului, de a spori vigilența și lupta împotriva celor ce ar îndrăzni să se facă uneltele foștilor patroni sabotori, de a întări disciplina și a sprijini din toate puterile pe noii directori ai fabricilor“³⁶.

Spre deosebire de bucuria cu care masele populare au întîmpinat vestea naționalizării, foștii exploatatori deveniți peste zi expropriați au întîmpinat cu ură și minie actul revoluționar, încercînd prin diverse mijloace să împiedice realizarea sa și să submineze încrederea maselor populare în cei ce i-au condus în îndrăzneța acțiune.

Deși din notele informative comunicate destul de frecvent de către Prefectura Putna, Ministerul Afacerilor Interne rezultă că actul naționalizării nu a întîmpinat nici un fel de opoziție în cuprinsul județului, cercetarea cu atenție a surselor documentare ce s-au păstrat, ne permite să constatăm că dacă această opoziție nu a avut loc direct, deschis, în momentul preluării întreprinderilor, acest lucru s-a datorat factorului surpriză care a stat la baza acțiunii de preluare. Imediat după aceea însă, unii dintre proprietari au reușit să sustragă actele privind obligațiile și tranzacțiile încheiate, încercînd prin aceasta să boicoteze bunul mers al întreprinderii, să discrediteze în fața populației noile conduceri muncitorești ale întreprinderilor respective³⁷. Într-un referat al secției economice, înaintat la 20 iulie 1948 Primăriei Focșani, se preciza că la mai multe brutării din oraș „instalațiile mecanice sînt făcute inutilizabile de foștii patroni“³⁸. Considerăm, de asemenea, ca fiind o urmare directă a unor acte de sabotaj faptul că marea majoritate a întreprinderilor naționalizate, în momentul preluării lor, era într-o situație critică ca urmare a lipsei de curele de transmisie, fapt ce le punea în imposibilitatea de a lucra³⁹.

Sarcinile noilor administratori nu au fost dintre cele mai ușoare, întreprinderile preluate se aflau în general într-o stare deplorabilă ca urmare a lipsei de interes a foștilor proprietari pentru dezvoltarea producției, pentru asigurarea unor condiții mai bune de muncă. Acestei situații i se adăugau greutățile create de lipsa de materii prime, ceea ce făcea aproape imposibilă utilizarea întregii capacități de producție a întreprinderilor.

35 Ibidem, nr. 191, din 21 iunie 1948.

36 „Scînteia“, nr. 1144 din 12 iunie 1948, p. 4.

37 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 4 bis/1948, f. 188.

38 Arh. St. Vrancea, fond Prim. or. Focșani, ds 69/1948, f. 76—77.

39 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds 4/1948, f. 55 ; 104.

Cît despre conștiința personalului întreprinderilor naționalizate, sursele documentare ne informează că aceasta nu s-a ridicat peste tot la nivelul cerut de exigențele momentului respectiv. Astfel, într-un raport, din 20 iulie, al secției economice, către Primăria orașului Focșani, privind verificarea făcută brutăriilor naționalizate din oraș se consemna următoarea constatare „...la brutăriile cu mai mulți lucrători P.M.R. au dat un beneficiu mai mare în raport cu brutăriile unde numai directorii sînt membri de partid și care au dat pagube, ceea ce face să se bănuiască că... aceștia nu au fost ajutați în muncă sau chiar sabotati”⁴⁰. Din raportul amintit rezultă că din cele 7 brutării aflate în administrația brutăriei, 5 au realizat un beneficiu de 64.282 lei, iar 2 un deficit de 44.722 lei — ceea ce trebuie să recunoaștem nu era o situație prea îmbucurătoare. Documentele ne semnaleză o situație asemănătoare și la întreprinderile naționalizate trecute în administrația primăriei Mă-rărești, care în perioada 11 iunie—1 septembrie 1948 au înregistrat la venituri suma de 1.092.677 lei, iar la cheltuieli 1.072.621 lei, realizînd deci un sold de numai 19.026 lei⁴¹.

Bineînțeles că, în cadrul acestei situații în general proaste, se întîlnesc și excepții, astfel la moara fostă proprietate Garoflid, din satul Boțîrlău, ce realiza la 11 iunie 1948 un beneficiu net de numai 240 lei, în urma preocupărilor noului administrator, care a reușit să determine primăria să facă unele investigații, producția a cunoscut o creștere simțitoare, înregistrînd la 11 septembrie 1948 un beneficiu de 12.000 lei⁴².

Productivitatea unităților naționalizate a crescut treptat pe măsura unei mai bune organizări a producției precum și a punerii în funcțiune a unei capacități de producție inutilizabile în momentul preluării lor, astfel că din statisticile ce ni le oferă bilanșurile realizate la 15 octombrie 1948, din totalul de 10 mori și brutării, naționalizate în orașul Focșani, numai 3 mai prezentau pierderi, celelalte 7 realizînd un venit net de 422.126 lei⁴³.

În vederea redresării tuturor întreprinderilor naționalizate, la intervențiile Biroului Întreprinderilor Naționalizate, primăria orașului a acordat credite în valoare de 500.000 lei⁴⁴.

Ca urmare a măsurilor complexe luate, la unele întreprinderi s-a reușit să se realizeze oarecare creștere numerică a personalului angajat și chiar o dublare a fondurilor de salarii⁴⁵.

Urmărindu-se o cît mai bună organizare a întreprinderilor naționalizate, trecute în patrimoniul administrației locale, prin decizia nr. 5.401 din 17 august 1948 a Primăriei Focșani, a fost instituit un colectiv consultativ compus din directorii întreprinderilor naționalizate, șeful

40 Ibidem, f. 76—77.

41 Ibidem, ds. 4/1948, f. 201.

42 Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 4 bis/1948, f. 43.

43 Arh. St. Vrancea, fond Prim. or. Focșani, ds. 69/1948, f. 203—212.

44 Ibidem, f. 380.

45 Arh. St. Vrancea, Pref. jud. Putna, ds. 4/1948, f. 222—223.

serviciului tehnic și cel al serviciului financiar al primăriei ⁴⁶. Acest colectiv a fost investit cu următoarele atribuțiuni

- aprobarea sau modificarea bilanțului.
- numirea sau destituirea personalului de conducere a întreprinderilor.
- fixarea retribuției personalului de conducere.
- stabilirea investițiilor necesare întreprinderilor.

În baza deciziei amintite, în fiecare întreprindere a fost constituit câte un comitet consultativ al întreprinderii ⁴⁷.

Tot pe linia unei mai bune organizări a întreprinderilor preluate, a asigurării securității acestor întreprinderi care în urma naționalizării au devenit bun al întregului popor, Comisia județeană de securitate, în urma ședinței din ziua de 2 octombrie 1948, a hotărât constituirea unor comitete de securitate în componența cărora intrau la comune: secretarul organizației de bază, ca șef al comitetului, administratorul întreprinderii, primarul comunei și șeful postului de jandarmi ca membri; la întreprinderile din orașe aceste comitete erau compuse din administratorul întreprinderii, mecanicul șef și 2 muncitori ⁴⁸.

Avându-se în vedere greutatea întâmpinate de către noii administratori ai întreprinderilor naționalizate, îndeobște oameni căliți în muncă, dar mai puțin cunoscători în ale scriptelor, prin decizia nr. 6.602, din 7 octombrie 1948, a primăriei Focșani a fost înființat Biroul întreprinderilor naționalizate — birou căreia îi revenea sarcina să rezolve corespondența și să, întocmească bilanțurile lunare ale acestor întreprinderi, fixând totodată sarcinile de plan ce le reveneau.

Noile sentimente insuflate de trecerea în mâinile poporului a mijloacelor de producție au dus la creșterea gradului de conștientizare a maselor în general, care la îndemnul comuniștilor au trecut cu un elan sporit la refacerea economică a județului, la repunerea în funcțiune a tuturor capacităților de producție la parametri maximi, lansînd în acest sens și o chemare la întrecerea județelor Rm. Sărat și Buzău ⁵⁰.

Ca urmare a sferei mari de cuprindere, pe care a avut-o actul revoluționar al naționalizării, acesta a fost urmat de un număr redus de legi menite să definitiveze pasul făcut la 11 iulie 1948.

Astfel, în baza legii din 13 august 1948 au fost dizolvate toate întreprinderile bancare și instituțiile de credit moștenite de la regimul burghezo-moșieresc ⁵¹. În virtutea acestei legi în județul nostru au intrat în patrimoniul statului un număr de 28 instituții financiare ⁵².

46 Arh. St. Vrancea, Prim. or. Focșani, ds. 69/1948, f. 103—104.

47 Ibidem.

48 Arh. St. Vrancea, fond Pref. jud. Putna, ds. 4 bis/1948, f. 10—12.

49 Arh. St. Vrancea, fond Prim. or. Focșani, ds. 69/1948, f. 227.

50 „Chemarea”, nr. 200 din 7 noiembrie 1948.

51 Monit. Of. nr. 186 din 13 august 1948.

52 Arh. St. Vrancea, fond Camera de Comerț și Industrie Focșani, opusul de firme sociale 1931—1947, f. 1—16.

La 3 noiembrie, în baza decretelor 302 și 303 au trecut în proprietatea statului instituțiile sanitare particulare și întreprinderile cinematografice⁵³. Ca urmare a acestor decrete în județul Putna au fost naționalizate toate farmaciile, instituțiile sanitare și 4 cinematografe⁵⁴.

Pentru consolidarea sectorului socialist, mai ales în agricultură, au fost adoptate măsuri pentru lichidarea unor resturi ale priorității moșierești. Pământurile ce au fost lăsate în urma reformei agrare din anul 1945 în posesia foștilor moșieri ca urmare a condițiilor obiective în care s-a înlăptuit reforma agrară, au fost naționalizate prin legea din 2 martie 1949. Conform acestei legi, în județul nostru au fost naționalizate peste 4.300 ha, terenuri deținute de către 64 foști moșieri⁵⁵. Prin această ultimă măsură, actul revoluționar de la 11 iunie 1948 lua formele sale definitive.

Naționalizările înlăptuite au fost întâmpinate cu bucurie și încredere de masele populare, căci aceste acte au fost cerute ca o necesitate de legile obiective ale dezvoltării societății; prin naționalizare înlăptuindu-se trecerea principalelor mijloace de producție în mâinile statului clasei muncitoare aliate cu țărănimea muncitoare și cu celelalte mase de oameni ai muncii, fapt ce a imprimat actului naționalizării un profund caracter socialist.

Constituind primul act care a avut un rol hotărîtor în desfășurarea revoluției socialiste, trecerea principalelor mijloace de producție în mâinile poporului, a deschis o etapă nouă în istoria relațiilor de producție din întreaga noastră țară.

Chiar dacă prin naționalizare, în județul nostru, numărul întreprinderilor ce au trecut în proprietatea statului a fost destul de redus comparativ cu situația din alte județe ale țării, chiar dacă naționalizarea nu a reprezentat pentru acest județ cucerirea unor poziții deosebit de importante în economie, ea a însemnat lichidarea bazei economice a claselor exploatoare și prin entuziasmul general, cît și prin preluarea principalelor unități existente în județ la acea dată, a creat o bază economică proprie clasei muncitoare care deținea deja puterea politică.

În anii ce au urmat, pe baza politicii P.C.R. de industrializare socialistă, județul nostru a cunoscut transformări deosebit de intense, locul micilor ateliere și fabricuțe a fost ocupat de mari întreprinderi și combinate menite să valorifice la indici superiori resursele materiale și umane ale Vrancei. Realizările prezente, sînt garanții sigure asupra cuceririlor de mîine care vor situa județul nostru la locul cuvenit în cadrul economiei naționale.

⁵³ Monit. Of. nr. 256 din 3 noiembrie 1948.

⁵⁴ Arh. St. Vrancea, fond Camera de Comerț și Industrie Focșani, ds. 20/1948, f. 2.

⁵⁵ „Calea Nouă” nr. 229 din 6 martie 1949.

ASPECTS LOCALS DE LA RÉALISATION DE L'ACTE RÉVOLUTIONNAIRE
DE LA NATIONALISATION DE PRINCIPAUX MOYENS
DE PRODUCTION 11 JUIN 1948

Résumé

La Nationalisation, de 11 juin 1948, des principaux moyens de production a constitué le premier acte qui a eu un rôle déterminant dans le déroulement de la révolution socialiste, en ouvrant une nouvelle étape dans l'histoire des relations de production de notre pays.

Même que, en général, sur le plan national, les divers aspects de l'acte historique mentionné sont connus, l'auteur a essayé-fondé sur les documents inédits d'archives, les journaux du temps et des ouvrages publiés — présenter quelques aspects particuliers en ce qui concerne l'organisation de cet acte révolutionnaire dans l'ancien district Putna, en encadrant, toutefois, les problèmes locaux dans le grand événement national — la Nationalisation.

Certaines données statistiques utilisées à un caractère comparatif, ici que l'écho que l'a eu cet acte de 11 juin 1948 parmi les habitants de ce district, réussissent donner la signification majeure de l'événement qui a représenté la pierre fondamentale de la révolution socialiste.